

Német kölcsönszók a felsőöri magyarság nyelvében.

A felsőöri magyarság érintkezése a környező néemetséggel minden valószínűség szerint egyidejű az itteni honfoglalással, vagyis a területnek a magyarság részéről történő birtokbavételével. Ez az érintkezés kezdetben csupán külsőleges lehetett, a portyázó határőrök találkozása, összetűzése;¹ idővel azonban a néemetség mind nagyobb és nagyobb térhódításával az egymással való érintkezés mind sűrűbbé, a kapcsolatok mind mélyebbé váltak. Ez a viszony fokozódott egész napjainkig, s betetőződött e terület német fennhatóság alá jutásával.

A több évszázadra visszanyúló kapcsolatok nyomai természetesen erősen meglátszanak a felsőöri magyarság nyelvében is; a német kölcsönszók száma ma már olyan ijesztően magas, hogy szinte már túl van azon a határon, amit egy nyelv tisztaságának, sőt életének veszélyeztetése nélkül elbírhathat.

A kölcsönös nyelvi hatás, s így a kölcsönszók átvétele mindjárt az első kapcsolatok idején megindulhatott, azt azonban, hogy ez a folyamat a XIX. század végéig milyen erősségű volt (népnyelvi szövegeink Felsőörből egész a XX. század elejéig nincsenek), pontosan eldönteni nem tudjuk. A nemesi előjogokkal körülbástyázott, a környező néemetséggel ekkor még nem keveredő felsőöriek zárkózott, büszke, az idegen „gyütt-ment“-eket lenéző magatartásából mindenesetre arra következtethetünk, hogy az átvétel mértéke csak a legszükségesebb fogalmakra korlátozódott, s nem nagyon léphette túl a köznyelvben is megtalálható kölcsönszók mennyiségét. Ezt a feltevésünket igazolja V a r g a I g n á c n a k az 1900-as évek elejéről való szógyűjteménye (Nyr. XXXII, 176—7). Ő a korabeli népnyelvi iránynak megfelelően „tájszó“-kat, tehát érdekes, színes, a köznyelvtől eltérő szavakat gyűjtött; szógyűjteményében ennek ellenére alig találunk néhány német kölcsönszót (*bóg, komat, kornabék, pancsór, esengül, sleiferfa*). A sok idegen szó V a r g a I g n á c n a k pedig minden bizonnyal feltűnt volna, annál is inkább, mert ma a Felsőörrbe vetődő

¹ Vö. K o v á c s M á r t o n, A felsőöri magyar népszókat : Település és Népiségtörténeti Értekezések. 6. sz. 12. kk. (A szerk.)

idegennek néhány feltűnő hangtani érdekesség mellett azonnal a német kölcsönszók és kifejezések nagy tömege, valami furcsa zagyvaság ragadja meg a figyelmét. Sőt V a r g a I g n á c szókincsgyűjteménye mellett közölt szövegeiben (Nyr. XXXII, 176—84) is alig akad német kölcsönszó.

A belső és külső adottságok megváltozása, a nemesi öntudat teljes elszunnyadása, az uralomváltozás, ezen a téren is új helyzetet teremtett. A nemzeti öntudatra sohasem nevelt felsőöri magyarság egy része, elsősorban az iparosság, munkás-ság, napszámos réteg, de a földműves fiatalság jórésze is úgy akart menekülni a kisebbségi sorstól és érzéstől, hogy a többséghez igyekezett hasonulni nemcsak külsőleg, azzal, hogy lehetőleg kereste társaságukat, hogy igyekezett hasonlóan öltözködni, viselkedni, táncolni, dalolni, hanem belsőleg, főképpen nyelvben is. Vagy egyszerűen németül beszélt ez a réteg már nemcsak a többséggel, hanem egymás között is (a lakosság nagy többsége már a megszállás előtt beszélte a környező hienz-dialektust), vagy legalább is beszédjébe igyekezett minél több idegen szót, kifejezést vegyíteni. Így alakult ki azután a felsőöri fiatalság ajkán valami csodálatosan kevert nyelv, s így indult meg a német szavaknak, kifejezéseknek a felsőöri nyelvbe való olyan gátnélküli beáramlása, amely ma már aligha tartóztatható fel, s amely elsőpréssel fenyegeti az egész nyelv-szigetet.

Ebben a dolgozatomban még hozzávetőlegesen sem adom a felsőöri népnyelv teljes német kölcsönszó-készletét. Csak a mindennapi életből adom a legközönségesebbeket, az általánosan ismerteket, ezek közül is lehetőleg azokat, amelyek a köznyelvben kevésbé ismeretesek. Az említett fiatalság nyelvének bővebb vizsgálata, az egyes iparágak szókincsének összegyűjtése természetesen megsokszorozná ezek számát, hisz az ipar szókincsében s a technika szavaiban a német hatás még jobban érezhető.

Az egyes szókkal kapcsolatban közlöm a kérdéses szó valószínű köznyelvi megfelelőjét, illetőleg osztrák-bajor alakját. Ez utóbbi adatokat M e l i c h J á n o s n a k Német vendégszók (Budapest, 1895) című munkájából vettem. Bár a felsőöri német kölcsönszók elsősorban a környező hienz, illetőleg stájer dialektusból valók, ilyen tájszógyűjtemény híján meg kellett elégednem a köznyelvi, illetőleg a közelebbi osztrák-bajor alakokkal való összevetéssel.¹

Mostani szókincsközlésemben kissé eltérek az eddigi gyakorlattól: címszóként nem közlök köznyelvi alakot, ugyanis

¹ Rövidítések: *fn.*: főnév. — *hsz.*: határozószó. — *irod.*: irodalmi alak. — *isz.*: indulatszó. — *mn.*: melléknév. — *ném.*: német. — *nyj.*: nyelvjárási alak. — *osztr. baj.*: osztrák-bajor. — *tn. i.*: tárgyatlan ige. — *ts. i.*: tárgyas ige.

az itt felsorolt szavak túlnyomó nagy többségének egyszerűen nincs köznyelvi alakja.

ábá hsz. ,ugyan' (dorgáló, rosszaló kifejezés). *Esik ez essüő. Abā, nē beszi nekēm, jev víget jemēhecc ! Abā, loszkejn, nē székád má !* — Vö. ném. *aber*.

abriktul (-ok, abriktusz, abriktununk, abriktut, abriktujj, abriktujjá ~ abriktujjál, abriktujjon, abriktunyi) ts. i. ,ver, megfenyít'. *Mikor dzsüttem haza, ippég akkor abriktuta ұászт e szēgin dzserēket.* — Vö. ném. *abrichten*.

ájnslóg (-ot, -dzsa) fn. ,boroshordó büdöskövezésére való kénlap, kénrudacska'. — Vö. osztr. baj. *ainschläch* (Melich, i. m. 9).

álijé (-t, -ja) fn. 1. ,erdőben mérnökök által kijelölt út'. *Ha ez embēr ez álijēm vígig mēdzs, ippēk küjut e domp tetejire. Ez aliēn nēm lēhet szekereznyi, mer mētēr magas e fűjj.* 2. ,két mérnöki út közötti erdőrészt'. *Ez erdűöket kűmírtik álijēgba. Édzs álijē kűtszáz öl.* — Vö. ném. *allee*.

baktēr (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,éjjeliőr'. *Jez ojjam, mind ē kizs baktēr.* — Vö. osztr. baj. *wachter* (Melich, i. m. 11).

baktul (-ok, baktusz, baktununk, baktut, baktujj ~ baktujjá ~ baktujjál, baktujjon, baktunák, baktuná ~ baktunál, baktuna, baktunyi) tn. i. ,éjszakázik'. *Mid baktusz it fēnt, fekűdzs lē, izsē má tá ifjē is jeműt.* — Vö. ném. nyj. *wachten*.

bángli (-t, -ja) fn. ,kisszekér'. — Vö. ném. *wagenlein*.

batri (-t, -k, -ja) fn. ,elemlámpa'. *E kizs batridat hoz, mer ig^o sötíd van.* — Vö. ném. *batterie*.

bédēr (-t, -ék) fn. ,vihar, zivatar'. *Hajcsátog be e ludakat ez uólba, mer dzsűm valami bédēr, osztán ұádzsom veri űket.* — Vö. ném. *wetter*.

bēkkēr (-t, -ék, -dzsē, -dzsēk) fn. ,ébresztőóra'. *Ím mas nēm hallom mēg, mikor csönög e bēkkēr.* — Vö. ném. *wecker*.

békni fn. ,hosszúkás kenyér'. — Vö. ném. *wecken*.

berukkul (-ok, berukkus, berukkununk, berukkut, -rukkujj ~ -rukkujjá ~ -rukkujjál, -rukkujjon, -rukkunák, -rukkuná ~ -ruk-kunál, -ruk-kuna, -ruk-kunyi) tn. i. ,katonai szolgálatra bevonul'. *Lakodalomba vűótam, ész dzsűt, hodzs be kē rukkunyi.* — Vö. ném. *rucken, rücken* (Melich, i. m. 60).

bincsűl (-ők, bincsűsz, bincsűnünk, bincsűtjē ~ bincsűtjēl, bincsűt, bincsűjj ~ bincsűjjjē ~ bincsűjjjēl, bincsűjjön, bincsű-njē ~ bincsűnjēl, bincsűnő, bincsűnyi) tn. i. ,szerencsekívánatot mond'. *Rigēn, emikor elűösször kesztek aratnyi, e legöregeb mindig bincsűt.* — Vö. ném. *wünschen*.

büóg (-ot, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,mérleg'. *Kűhozom e büógot, ēs megmírēm, mēnnyi.* — Vö. ném. *waage*.

bross (-ot, -a) fn. ,melltű'. — Vö. osztr. baj. *brosh* (Melich, i. m. 17).

cájg (-ot, -dzsa) fn. ,ruhaanyagfajta'. — Vö. ném. *zeug*.

cēkkēr (-t, -ék, -dzsē, -dzsēk) fn. ,szatyor'. *Fog mēg ē picint*

e cëkkër fülit, had öncsem bele jeszt e möddzset. Édzs egisz cëkkër uzsonád vütt ez aratjóknak. — Vö. ném. zecker, zeger, zäcker (Melich, i. m. 21).

cëlli (-t, -k, -jē) fn. ,papírszeletke'. Valami kis cëllire pej k fejrtam án. — Vö. ném. zettel.

ciha (-át, -ák, -ája, -ájok) fn. ,huzat' (párna-, dunyha-). Csek údzs dühöddzseték ott ez ádzsba, hodzs e cihát jerepessziték, akkor fasszutok án! — Vö. ném. zieche.

cimet (-ét, cimeccsē) fn. ,fahéj'. — Vö. ném. zimmer.

cokkumpokk hsz. ,mindenestül'. Nekēm cokkumpokk inne j etakarodds! — Vö. ném. sack und pack (Melich, i. m. 18).

cólli (-t, -k, -ja, -s) fn. ,rendetlen, piszkos kisleány'. — Vö. ném. südel (Melich, i. m. 21).

cujspájz ~ csujszpájz (-ot, -ok, -za) fn. ,főzelék'. E borsujó-cujspájzná jop sē kē. — Vö. ném. zuspaise.

curikk isz. ,vissza, hátrafelé' (állatterelő szó). — Vö. ném. zurück.

curikkul ~ crukkul (-ok, curikkusz ~ crukkus, curikkut ~ crukkut, curikkujjon ~ crukkujjon, curikkuna ~ crukkuna, curikkunyi ~ crukkunyi) tn. i. ,hátrál'. Ūāddik crukkut, mēg belemēt ez árogbā. — Vö. ném. zurück.

cvidēr (-t, -en) mn. ,kedvetlen'. Jez e nadzs is, mikor beteg vjót, ojan cvidēr vjót, de jez aziēr inkābb alutt. — Vö. ném. zuwider, ném. nyj. zwider.

dēpuó (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,faraktár'. E sjuógorod e Mikluós e dēpuóba jár. Ū maga e dēpuóba jár, e dzserékék mēk szjuógának. Vö. ném. depot.

dóznī (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,cigarettatárca'. Má mēk hujā tēttiték e dóznimat! Rá 'karog dzsjuójtannyi, osztán nincs sahun! Vö. ném. dose.

drilli ~ tritli (-t, -jē) fn. ,hámfa'. — Vö. ném. trittel.

druccás (-sāt, -san) mn. ,dacos, akaratos'. Miēr vacs tē mindig ojan ē kizs druccás? — Vö. ném. trotz.

druccul (-ok, druccusz, druccut, druccujj ~ druccujjá ~ druccujjál, druccujjon, druccunák, druccuná ~ druccunál, druccuna, druccunyi) tn. i. ,dacol'. Ímvelem kölök nē druccuj, mer igēm mēgbányod! — Vö. ném. trotz, trotzen.

észcájg (-ot, -dzsa) fn. ,evőszköz'. Nekēm ez észcájgot mēktörüjitek, mijelüött e kalánozsba tésziték! — Vö. ném. esszeuge.

jakabunt (-ot, -ok, jakabunca) fn. ,csavargó'. Vidzsász tē jakabunt, mēg lēforrázslak. Jez ez íhetetlen jakabunt nēm akar lēfekünnyi. — Vö. ném. vagabund.

jára (-át, -ák) fn. ,egyházközség'. Jjót jára án aziēr ez üöri. Vö. ném. pfarre.

fásli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,pólya, mellyel sérült testrészt szoktak betekerni'. — Vö. oszt. baj. fäsch'l (Melich, i. m. 27).

fasszul (-ok, fasszus, fasszut, fasszujj ~ fasszujjá ~ fasz-

szujjal, fasszujjon, fasszunnák, fasszuná ~ fasszunál, fasszuna, fasszunyi) tn. i. ,szorul, kikap'. Cseg dzszujjő haza apát, fasszusz tē tülö. — Vö. ném. fassen.

fédër (-t, -dzsë) fn. ,rúgó'. E koma kocsijába jetörött e fédër, azjër nēm akardzsa odaannyi. — Vö. ném. feder.

fédërbájsz fn. ,síkpor'. — Vö. ném. federweiss.

fjërhang (-ot, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,függöny'. — Vö. ném. vorhang.

firis (-set, -sen) mn. 1. ,gyors, koránkelő'. De firisz vadzs müā ! 2. ,hideg'. Múta mēgmerték e kutankat, mindig ojan juó firisz bend e viz. — Vö. ném. frisch.

fjërma (-át, -ák) fn. ,cég'. É gráci fjërma vettē át, uām mēg lēigett. — Vö. ném. firma.

födër (-t, -dzsa) fn. ,apa'. — Vö. ném. vater.

fráj mn. ,szabad'. Huónap má dilután nicstü fráj lészék. — Vö. ném. frei.

frësszül (-ök, frësszüzsz, frësszününk, frësszüt, frësszüjj ~ frësszüjjé ~ frësszüjjél, frësszujjon, frësszüniek, frësszünié ~ frësszünijél, frësszünö, frësszünejik, frësszünyi) ts. i. ,mohón eszik, zabál'. — Vö. ném. fressen.

früstük (-öt, -csö, -csök) fn. 1. ,reggeli'. Juó vuóna má ē kis früstük ! 2. ,a reggeli ideje'. Jeszt e kis sorkat früstükre lēvágdzsok. — Vö. ném. frühstück.

fuszékli (-t, -ja, -k) fn. ,zokni, rövidszárú harisnya'. — Vö. ném. fusssockel (Melich, i. m. 32).

fukszi (-t, -ja, -jok) fn. ,sárgaszínű ló'. — Vö. ném. fuchs.

gang (-ot, -dzsa, -dzsok) fn. ,folyosó'. E gabonázszakok hetëccaka ott állottak e gangba, ha csek e tik kü nēm piékkütö, e fene sē nyút hozzá. Aszonta, hodzs ojjā hosszi gang van, mesztjéláp kellēt eddztzig vígibü e másigba mēnnyi, ot hideg vízbe mozdannyi. — Vö. ném. gang.

gëmä isz. ,menyünk'. Na, gëmä, mēnnyünk ! — Vö. ném. geh mann.

grájful (-ok, grájfusz, grájfununk, grájfut, grájfujj ~ grájfujjá ~ grájfujjal, grájfujjon, grájfunák, grájfuná ~ grájfunál, grájfuna, grájfunák ~ grájfunáják, grájfunyi) ts. i. ,elcsen, ellop'. Jez e büdös kölök tēnap mēgin grájfud valamit e kertnyitáson. — Vö. ném. greifen.

gugli (-t, -k, -ja) fn. ,agyaggolyó' (gyermekjáték). Ad vissza e guglimékat. — Vö. ném. kugel.

guglihupf (-ot, -ok, -csa) fn. ,bábakenyér, kuglóf'. — Vö. ném. gugelhupf.

güörtni (-t, -k, -ja) fn. ,öv'. — Vö. ném. gürtel, gurt.

gránic (-ot, -ok) fn. ,országhatár'. — Vö. osztr. baj. graniz (Melich, i. m. 34).

dzsánkli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,könnyű, nyári dolmány'. Hozzátok kü e dzsánklimat, rámvészēm, igē hideg van. E szabúókat keresēm, nēm tuóm huā rakták mast űket, ē dzsánklit akarog

vënni jeh helëtt e dyómá helët, mer ha csek ë kicsint is meleg van, ëccërre csupa luzsd vadzsok. — Vö. ném. nyj. *janker, jankerl* (Melich, i. m. 39).

hájbli ~ *hájbëlli* (-t, -k, -ja) fn. ,kis gyermekfökötő'. — Vö. ném. *haube*.

hájzli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,árnyékszék'. *Ojjam büdös, mind e hájzli*. — Vö. ném. *häuslein*.

hëkszt (-ët) fn. ,boszorkány'. *Hát jez e ví hëkszt mit keres itt?* — Vö. ném. *hexe*.

hergott (*hergocsa*) fn. ,Úristen'. (Káromkodásban használatos, többnyire az Úristen szóval együtt.) *Në dobájj! Hergocsat e pojádnak, rohad verbung*. — Vö. ném. *Herrgott*.

hëbíér (-t, -ëk, -dzsë, -dzsëk) fn. ,lopó'. — Vö. ném. *heber*.

himpjér (-t) fn. ,málna'. — Vö. ném. *himbeer* (Melich, i. m. 37.)

himpjérszoft (-ot) fn. ,málnaszörp'. — Vö. ném. *simbeersaft*.

hózi (-ot, ja) fn. ,nadrág'. (Csak gyermeknadrágra mondják). Vö. ném. *hose*.

hözntrogër (-t, -dzsa) fn. ,nadrágtartó'. — Vö. ném. nyj. *hosentrager*.

hüzli ~ *hüzni* (-t, -k) fn. ,cigarettafüve'. — Vö. ném. *hülse*.

ja hsz. ,igen'. *Hát apát hazadzsüt má?* — *Ja!* — Vö. ném. *ja*.

jágër (-t, -ok) fn. ,vadász, erdész'. — Vö. osztr. baj. *jager*, irod. *jäger* (Melich, i. m. 39).

káppëlli (-t, -ja) fn. ,a cipő orrát beborító bőrdarab'. Vö. ném. *kappel* (Melich, i. m. 41).

kápszli (-t, -k) fn. ,gyutacs'. — Vö. ném. *kapsel* (Melich, i. m. 41).

kászli (-t, -k, -ja) fn. ,konyhaszekrény'. *Ha valami marad, uász maj be kë tënni e kászliba*. — Vö. ném. *kasten, kastel* (Melich, i. m. 40).

këvékk isz. ,távozz, menj innen'. *Ábá, këvékk! në áj ez utamba!* — Vö. ném. *geh weg!*

kikli (-t, -k, -jë, -jëk) fn. ,szoknya'. *E kis kiklijt kü këjek tyódannyi, má igën kënyüöttö. Uőszje szëttë e sok rjépát, ojjä sáros csizmákje, cafatos kiklibe, hosz szinte roz vuót rániznyi*. — Vö. ném. *kittel*.

kifli (-t, -k, -jë) fn. ,félholdalakra meggörbített péksütemény'. — Vö. osztr. baj. *kipfli* (Melich, i. m. 42).

kiszli ~ *kiszli* (-t, -k, -jë, -jëk) fn. ,gazdasági célokra használt láda'. *Összötöröt mindër recsepocsára, e kiszlik csek ür röpütek*. — Vö. ném. *kiste*.

klöäd (-ot, -ok, *klöäddza*) fn. ,egybeszabott női felsőruha'. *Vëdzsëm partikát, uäbbu lëd vuóna ë klöäd mëg ëdzs elekötüö*. — Vö. ném. *kleid*.

knájf (-ot, -csa) fn. ,dikics'. — Vö. ném. *kneif*.

khëgli (-t) fn. ,kugli, — V teke'. ö. ném. *kegel*.

komat (-ot, *komacsa*) fn. ,vállhám, hámiga'. — Vö. ném. *kummet*.

kornabiékk (-ét) fn. ,borókafenyő'. *E Kerügdomb nyugotom behüāgat e Nadazsra, rigēn e fēmtris elüōcs csupa bazūót, kornabiék mēk tūske vūót.* — Vö. ném. nyj. *kranawett, kranabit*.

kyóstál (*kyóstát, kyóstájjon, kyóstána*) tn. i. ,kerül valamibe'. *Uās mēkkiérdēszhētēt tülō, mit kyóstál.* — Vö. ném. *kosten*.

kráhhelli fn. ,pezsgölimonádé'. — Vö. ném. *kracherl*.

kriégli (-t, -jē) fn. ,söröskorsó'. — Vö. ném. *krügel*.

krucifjksz isz. ,határozott jelentése nincs, csak káromkodásban fordul elő'. *Hergot krucifjksz!* — Vö. ném. *kruzifix*.

kvint (-ēt, *kvincē*) fn. ,súly'. *E mázsātu jezēk e dzserékēk mēgim biztos jehorták valahūā e kvintēket.* — Vö. ném. *quint*.

láfcigli (-t) fn. ,a rúd jobboldalára fogott ló gyeploszára, melyet a rúd baloldalára fogott ló hámfájához kötnek'. *Ha e csikuōt fogod be, láfcigli tē tēnni, mer ūāz igēm buta iēdūōs.* Vö. ném. *laufzügel* (?).

láfsritt fn. ,futólépés'. *Na, láfsrit, szēdd öszō e nyūlag bocskorát, mer ha má id vūónā is kīsem vūónā.* — Vö. ném. *laufschritt*.

látsprēhhēr fn. ,hangszóró'. — Vö. ném. *lautsprecher*.

loābli (-t, -k, -ja, -jok) fn. ,zsemlye'. *Tormást inkáp cseg vī sūf loāblibu lēhecs csinányi.* — Vö. ném. *laib*.

lōgēr (-t, -ok) fn. ,raktár'. *E fák má ez erdūōm mind ojal lōgērogba vannak öszōragvūā.* — Vö. ném. *lager*.

loszkejn isz. ,engedd, hagyd'. *Abā, loszkejn, nē szēkād má!* — Vö. ném. *lass gehen*.

lusztház ,kis kertiház'. fn. *E fák tetjire csinátunk ē kis luszthászjīlēt, onnaj lēszuōgát e tēlēfon.* — Vö. ném. *lusthaus*.

lusztig mn. ,vidám'. *Ojjal lusztig vūót, mīē nēm dzsüttjē je?* — Vö. ném. *lustig*.

májsztēr (-t, -ok, -dzsa) fn. ,mester'. *Hát jebbe mēg mēlik-tēg vūót e májsztēr? Nadzs májsztēr vacs tē!* — Vö. ném. *meister*.

májtēr (-t) fn. ,habarcs'. *Mer hodzs meszelék, ē kis májtērt is kējek kevernī, lēdūt e fal, be akarom csinányi.* — Vö. osztr. baj. *mälter* (Melich, i. m. 49).

mantli (-t, -ja) fn. 1. ,köpeny'. *E mantlidat jēvūhetnjēd velet, háhocsha essūō lēssz.* 2. ,kerékpár külső gumija'. — Vö. ném. *mantel*.

márc fn. ,méhsör'. — Vö. ném. *malzbier* (Melich, i. m. 49).

maródi mn. ,beteges, gyengélkedő'. *É pár nap úta má ijjem maródi.* — Vö. osztr. baj. *maródi* (Melich, i. m. 50).

masina (-át, -ája) fn. ,cséplőgép, gép'. *E masinát elüōb nēm ösmertik, má ūl lēhettem tisz-tizēnkjēt esztendūōs, mikol lētt Ūōrbe masina.* — Vö. ném. *maschine*.

másli (-t, -k) fn. ,szalagcsokor'. — Vö. ném. nyj. *maschl* (Melich, i. m. 50).

- mëgmjërkül* ts. i. ‚jeggyel ellát‘ (ruhát a név kezdőbetűivel). — Vö. ném. *merken*.
- molkëráj* fn. ‚tejesarnok‘. *Múta mëgvan e molkëráj, nëm igël léhet tejet kapnyi*. — Vö. ném. *molkerei*.
- mujdër* fn. ‚édesanya‘. — Vö. ném. *mutter*.
- must* (-ot, *muscsa*) fn. ‚gyümölcsbor‘. *E must mjég job mind e bor, mer legaláp savanyúó*. — Vö. ném. *most*.
- muszájn* tn. i. ‚kell‘. *Ojjam vides e rit kúsüő felë, nëm léhet oc cipüőbe járnyi, muszájn csizmát huznyi*. — Vö. ném. *muss sein*.
- mutër* (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ‚anyaesavar‘. *E kormányon e mutërt mëk kë huznyi*. — Vö. ném. *mutter*.
- nájgjëri* mn. ‚kiváncsi‘. *Csek ë fejjiërníp léhet jennyire nájgjëri*. — Vö. ném. *neugierig*.
- nokkëlli* (-t) fn. ‚galuska‘. *Szaggazs bele e levezsbe jeszt e nokkëllit!* — Vö. ném. *nockerl*.
- nózi* (-t, -ja) fn. ‚orr‘ (csak a gyermeknyelvben használatos). — Vö. ném. *nase*.
- oldi* mn. ‚öreg‘ (inkább csak állatra mondják). *Na, të vïn oldi, tán üárrább mënnjë!* — Vö. ném. *alt*.
- összörihtül* ts. i. ‚szekeret szükséges kellékekkel felszerel‘. Vö. ném. *richten*.
- pákli* ~ *pákkëlli* (-t, -ja) fn. ‚csomag‘. *Hozz ë pákkëlli dzsüőjtüót izs veled, nincs ë szál së ithon*. — Vö. ném. *pack, packen*.
- pancsüór* fn. ‚meleg, kurta nőikabát‘. — Vö. ném. *bonjour* (Melich, i. m. 15).
- pantalan* fn. ‚hosszú nadrág‘. — Vö. ném. *pantalons*.
- patron* fn. ‚töltény‘. — Vö. ném. *patrone*.
- pëkkëlli* (-t, -jë) fn. ‚kis edény‘. *Jüó vüóna mazs valami kis pëkkëlli, emibe beletëhetnjëm jeszt e kenyüöt*. — Vö. ném. *becken*.
- perepli* (-t, -k, -jë) fn. ‚esernyő‘. *Pereplid vüdzsetëg veletëk, mer könnyem mëglëhet, hodzs essüő lësz, jënek igën csunyám van*. — Vö. ném. nyj. *paraplü*.
- piëtli* (-t, -jë) fn. ‚vékony, fehérszínü szalag‘. — Vö. ném. nyj. *berl* (Melich, i. m. 54).
- piëtli* (-t, -jë) fn. ‚összekötött kis csomó‘. *Olvassátok mëg e palántot, ëdzs-ë piëtlibe százat kössetëk*.
- pintjër* (-t, -ëk) fn. ‚hordókészítő‘. *Valami üöri vüót ez öregapcsa, sujsztër vacs pintjër, nëm tudom*. — Vö. ném. nyj. *pintër*, irod. *binder* (Melich, i. m. 54).
- pitli* (-t, -jë) fn. ‚vízartó faedény‘ (az istállón tartott állatokat szokták itatni belőle). — Vö. osztr. baj. *büttle*, irod. *bütte* (Melich, i. m. 55).

pittül (*pittüt, pittüjjon, pittünö, pittünyi*) ts. i. ,kezét össze-
telve kér'. No, *pittüj szipën, akkor kabz valamit.* — Vö. ném.
bitten.

plé (-*t*) fn. ,bádog'. — Vö. ném. *blech.*

plotni (-*t, -ja*) fn. ,a takaréktűzhely felső lapja'. *Ez uomát
mög lehet mas sütnyi e plotnin is, ëlik hje.* Vö. osztr. baj.
plattn, irod. platten (Melich, i. m. 55).

plúcër (-*t, -dzsa*) fn. ,öblös, hasas korsó'. — Vö. ném.
nyj. *plutzer.*

pokk (-*ot, pokcsa*) fn. ,csomag'. *Uaz után e dzserék után
këjég valami pokkod vünnyi.* — Vö. ném. *pack.*

pokkul (-*ok, pokkusz, pokkununk, pokkut, pokkujj ~ pok-
kujjá ~ pokkujjál, pokkujjon, pokkunák, pokkuná ~ pokkunál,
pokkuna, pokkunyi*) ts. i. ,csomagol'. *Nëm szüót ë szüót së,
összöpokkut, jemënt.* — Vö. ném. *pack.*

prëkkëlli (-*t*) fn. ,darabka'. *Van ot fokhajma is, mezs bele
ë három-nics prëkkëllit, hat puhujjon.* — Vö. ném. *bröckel.*

prokli ~ prokkëlli (-*t*) fn. ,kemény csomó'. *Igën nacs
kemim prokkëllik vannak jebbe e kásába, rosszu fjuosztitëk.* —
Vö. ném. *brocke, brockerln.*

prëmzül (-*ök, prëmzusz, perëmzününk, prëmzüt, prëmzüjj ~
prëmzüjjië ~ prëmzüjjiël, prëmzüjjon, prëmzüniëk, prëmzünië ~
prëmzüniël, prëmzünö, prëmzünyi*) tn. i. ,fékez' (kerékpáron).
*Mikor dzsüttem lë e Cukrázdombru, hëjjába prëmzütem, údzs
dzsüttem be, mind e motor.* — Vö. ném. *bremsen.*

prëzbuóst fn. ,préssajt'. — Vö. ném. *presswurst.*

prigli (-*t, -k, -jë*) fn. 1. ,dorong'. *Maj ez erdüörü hozog
valami prigit slájjferjának.* 2. ,méter hosszúságúra felvágott,
hasítatlan gömbfa'. — Vö. ném. *prügel.*

puccul (-*ok, puccusz, puccununk, puccut, puccujj ~ puc-
cujjá ~ puccujjál, puccujjon, puccunák, puccuná ~ puccunál,
puccuna, pucunyi*) ts. i. ,tisztít'. *Hëjjába pucculom, jes sohas ë
lësz tiszta.* — Vö. ném. *putzen.*

puruszli (-*t, -k, -ja*) fn. ,mellény' (férfi- és női ruhadarab). —
Vö. ném. nyj. *prustl* (Melich, i. m. 57).

putton (-*t, puttonnya*) fn. ,víztartó faedény' (az istállón
tartott állatokat szokták itatni belőle). — Vö. ném. *butte.*

rámul (-*ok, rámusz, rámununk, rámut, rámujj ~ rámujjá ~
rámujjál, rámujjon, rámunák, rámuná ~ rámunál, rámuná,
rámunyi*) ts. i. ,takarít, rendez'. *Egisz Isten áldotta nap más
nëm csinál, mjr rámul mëg rámul.* — Vö. ném. *räumen.*

rédli (*t, -jë*) fn. ,sütőnyílás a takaréktűzhelyen, ahová
a tepsit betolják'. *Ez ír rédlim, múta mëkcsinátattok igë szipë
süt.* — Vö. Nyr. VIII. 47.

rëkli (-*t, -k, -jë*) fn. ,könnyű, női kabát'. — Vö. osztr. baj.
reckl (Melich, i. m. 58).

riën ~ rëen (-t, -ek, riënnÿ ~ riënnÿe, riënnÿek ~ riënnÿek) fn. ,sütőnyílása takaréktűzhelyen, ahová a tepsit betolják'. *E rëembü hum van e triëfjészli, yarra akarom e tepsit tennyi.* — Vö. ném. nyj. *rërn* (Melich, i. m. 58).

rihtigi mn. ,igazi'. — Vö. ném. *richtig*.

rompul (-ok, rompusz, rompununuk, romput, rompujj ~ rompujjá ~ rompujjál, rompujjon, rompunák, rompuná ~ rompunál, rompuna, rompunyi) tn. i. ,dörömböl, zörög'. *Dzserék në rompujj aszontam, iszë kütöröd ez ablakot.* — Vö. ném. *rumpeln*.

rükszokk fn. ,hátizsák'. — Vö. ném. *rucksack*.

sámëlli (-t, -k, -ja) fn. ,zsámoly'. *Ûj rëndössen yazon e sámëllim, mer lëhëmbölöksz rúla.* — Vö. osztr. baj. *schaml* (Melich, i. m. 61).

sarabul (-ok, sarabusz, sarabut, sarabujjon, sarabuna, sarabunyi), füvet sárlóval levagdos'. *Édzs ojjal liánka hodzsan tunná rëndössel lëaratnyi, csek lësarabujja.* — Vö. osztr. baj. *schrappen* (Melich, i. m. 61).

sékli (-t, -jë, -jëk) fn. ,tarkaszínű tehén'. — Vö. ném. *schecke*.

sëërbëlli ~ sëërbli (-t, -k) fn. ,éjjeli'. — Vö. ném. *scherbe*.

sengül (-ök, sengüsz, sengününk, sengüt, sengüjj ~ sengüjjé ~ sengüjjéél, sengüjjön, sengüniék, sengünö, sengünyi) ts. i. ,ajándékoz'. *Im bizo nëm sengülöm oda sënkinek, inkább maradzsor rajtam.* — Vö. ném. *schenken*.

sjërül ~ sëërül (-ök, sjërüsz, sjërününk, sjërüt, sjërüjj ~ sjërüjjé ~ sjërüjjiél, sjërüjjön, sjërüniék, sjërünö, sjërünyi) ts. i. ,kapával füvet a föld színén levág'. *Nëm lëhet mëkkapanyi rëndössen, ippëk, hodzs ez embër e fujjet, ë kicsint lësjëëri.* — Vö. ném. *scheren*.

sifli (-t, -k) fn. ,mézeskalács'. — Vö. osztr. baj. *schiff* (Melich, i. m. 62).

simli (-t, -jë) fn. ,szürkeszínű ló'. — Vö. ném. *schimmel*.

sintjër (-t, -ëk) fn. ,kutyapecér, gypmester'. *Eki kucsán nincs szájkosár, e mezdüöm e sintjër összözëdi üket.* — Vö. osztr. baj. *schinder* (Melich, i. m. 62).

slájjër (-t, -dzsa) fn. 1. ,szekereken alkalmazott dörzs-fék'. 2. ,vándorköszörüs'. — Vö. ném. *schleifer*.

slájm fn. ,hurut'. — Vö. ném. *schleim*.

slampos (-sat, -san) mn. ,rendetlen'. — Vö. ném. *schlamp, schlampe*.

smjërgli ~ smjërkli (-t, -jë) fn. ,csiszolópapír'. — Vö. ném. *schmirgel*.

smjërül (-ök, smjërüsz, smjërününk, smjërüt, smjërüjj ~ smjërüjjé ~ smjërüjjiél, smjërüjjön, smjërüniék, smjërünié ~ smjërüniél, smjërünö, smjërünyi) ts. i. ,zsiroz, a játékos kezére játszik' (kártyajátékban). *Smjërüj, tëdzsje bele ë tizest!* — Vö. ném. *schmieren*.

snájdër (-t, -ok, -dzsa) fn. ,szabó'. Uáz e dök snájdër úcs juótoszta még e nadrágomat, hodzs má kü isz szakatt. — Vö. ném. schneider.

snopsz fn. ,pálinka'. — Vö. ném. schnaps.

spájz (-ot, -za) fn. ,éléskamra'. Údzs vészëm eszre, mégin járd valaméliktek e spájzba, e szalánnába igëm beleherkjét. — Vö. ném. speisekammer.

spenglër (-t, -ék) fn. ,bádogos'. — Vö. ném. spengler.

spannul (-ok, spannus, sapnnununk, spannul, spannuj ~ spannujjá ~ spannujjál, spannujjon, spannunák, spannuna, spannunyi) ts. i. ,feszít' (kötelet). E rudazuókötelet mäk kè spannunyi, nè rázuóddzsanak e kivik. — Vö. ném. spannen.

spriccër (-t, -ék) fn. ,fröccs'. Ím bizo, ha je is mènèk, nèm igè szoktam többet, mind è spriccért, ha mégiszok. 2. ,rövid ideig tartó kis zápor'. Míg mégyszárothat, csek è kis spriccër vuót. — Vö. ném. spritzer.

spuārhiët (-ët, -ék-, spuārhiëccsè, spuārhiëccsèk) fn. ,takaréktűzhely'. Tènnap od vuótam e papná, e Pá Lajosnévűè, e spuārhiëtèt niszték még, mer ü is ojjant akar csinátatnyi. — Vö. ném. sparherd.

spuārkássza (-át) fn. ,takarékpénztár'. E Mujsszër spuārkásszája is mégbukott. — Vö. ném. sparkasse.

spuārunul (-ok, spuārusz, spuārununk, spuārunut, spuārunuj ~ spuārunujjá ~ spuārunujál, spuārunujjon, spuārunák, spuāruna, spuārununyi) ts. i. ,takarékoskodik, megtakarít'. Ez ílmes embër uārra törekszik, hodzs mènñjè többet tudzson összöspuārununyi, mer ha mégvínül, akkor kísűö lèssz. — Vö. ném. sparen.

srájlli (-t) fn. ,tisztázatlan, mitikus lény'. E srájlli ojjam, mind è nyüsztrenk tikfi. — Vö. ném. schrat.

srié ~ sriég fn. ,ferde, ferdén'. — Vö. ném. schrag.

stámpèlli (-t) fn. ,pálinkás pohár'. — Vö. ném. stamperl.

stanicli fn. ,papírzacskó'. Tèd bele jebbe e staniclibe uász e pipitiért, mer külömbè mèkporosul, jebbe maj küszárod. — Vö. ném. stanitzel.

stángli fn. ,rúd, pózna'. — Vö. ném. stange, stengel.

stempli fn. ,pecsét'. — Vö. ném. stempel.

stészli (-t, -jè) fn. ,a tengely végére erősített vaskupak, amely megakadályozza, hogy a tengelyről a kerék lecsússzék'. — Vö. ném. stössel(?).

stikli fn. ,csíny'. Asz hiszëm, mégim valami stiklics csinát.

stráff (-ot, stráfcsa) fn. ,sáv, csík'. Szük stráffokat hincseték, könnyeb lèssz összögèráblányi. — Vö. ném. streife.

stráfful (-ok, stráffusz, stráffununk, stráffut, stráffujjon, stráffuna, stráffunyi) ts. i. ,erdőben szanaszét heverő, levágott fákat lovakkal egy helyre vontat'. Nèm lèhet ojjan könnyem mègrakúódnymi, stráffunyi kè. — Vö. ném. streiffen.

strájdul (-ok, strájdusz, strájdul, strájdut, strájdуй ~ strájdуйjá ~ strájdуйjál, strájdуйjon, strájdunák, strájduna, strájdunyi) ,civakodik, veszekszik'. It strájdutak má edzs uóra hosszat majnëm. — Vö. ném. streiten.

strájdulúószik ~ strájdulúódik (strájdulúószok ~ strájdulúódok, strájdulúószo, strájdulúósznunk ~ strájdulúódnunk, strájdulúódott, strájdulúóddzson, strájdulúódna, strájdulúódnyi) tn. i. ,civakodik, veszekszik'. Hodzs jezëk nëm tunnak öszö-
fjërnyi, mindik strájdulúósznak it mind e cigánok. — Vö. ném. streiten.

stráng (-ot, -dzsa) fn. ,istráng'. — Vö. ném. strang.

strimfli ~ strimfi (-t, -k, -jë) fn. ,hosszú harisnya'. Miër huzod lë e strimfidjéket, të fakabunt, iszë mëkfázo ! — Vö. ném. strümpfel (Melich, i. m. 65).

sübër (-t, -dzsa) fn. 1. ,szekérgát'. 2. ,sütökemence toló-zárja'. — Vö. ném. schuber.

subiksz fn. ,cipómáz'. — Vö. ném. schuhwichse.

sublat (-ot, sublacsa) fn. ,kihúzzható fiókokkal ellátott láda'. — Vö. ném. schublade.

sultër fn. ,váll'. Jeszt e zsákot fjë kë segitennyi nekëm sultërra. — Vö. ném. schulter.

suórc (-ot, -ok, -a, -cok) fn. ,melles férfikötény'. Közsd elejbjéd inkább ez í suórcomat, në koszud öszö mind e ruhádat. Ehodzsal lészurta e disznuót, mjëg e suórcsa is mim vír lëtt. — Vö. ném. schurz.

sujsztër (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,cipész'. Vüd je e sujsztërho e csizmámat, mëk kë fejjjënnyi. — Vö. ném. schuster.

sujsztëráj fn. ,cipésműhely'. — Vö. ném. nyj. schusterei.

szákkëlli (-t, -ja) fn. ,kis zsák'. — Vö. ném. sackel.

szoft (-ot, szofcsa) fn. ,zsiros lé, melyben hús sült'. Öndz rá jeszt e szoftot e kurumpira, juó suós. — Vö. ném. saft.

szótlër (-t, -ok, -dzsa, -dzsok) fn. ,szíjgyártó'. Hëjjába huszta be e szótlër e rudas komaccsát, mast is csek fjëdörgüli e nyakát. — Vö. ném. sattler.

szótlëráj fn. ,szíjgyártóműhely'. Vö. ném. nyj. sattlerei.

tëkkëlli (-t, -jë) fn. ,gyermektartó'. Vidzsázzatok, uáz e kizd zserëk lë në rugdza magáru e tëkkëllit, në hodzs nekëm mëkfázzon, e fene mëgëheti. — Vö. ném. decke, deckel.

tisljër (-t, -ëk) fn. ,asztalos'. — Vö. ném. tischler.

tölmër (-ëk) fn. ,bolond, értelmetlen, ostoba'. Jaj, de töll mër ë dög vacs të is !

trampli mn. ,nehéztüstü, mamlasz'. — Vö. osztr. drämp- (Melich, i. m. 67).

trjëfjészli (-t, -k, -jë, -jëk) fn. ,háromláb'. E rjëmbü hum van e trjëfjészli, uárta akarom e tepsit tënnyi. — Vö. ném. dreifuss.

tringöld fn. ,borraivaló'. — Vö. ném. trinkgeld.

troccsul (-ok, troccsusz, troccsununk, troccsut, troccsujj ~ troccsujjá ~ troccsujjál, troccsujjon, troccsunák, troccsuna, trocs-

csunyi) tn. i. ,pletykázik, beszélget'. *Jez is hun troccsul kísűő estjélig*. — Vö. ném. *tratschen*.

trójtli fn. ,félkegyelmű, szamar'. — Vö. ném. *trottel*.

vájdling (-ot, -dzsa) fn. ,nagyalakú tál'. — Vö. ném. nyj. *weidling*.

vinkli fn. ,zúg, sarok'. *Uabbu e vinklibü, mihánt ë kicsint fölhűösödik, mindzsá essűő léssz*. — Vö. ném. *winkel*.

videhákli (-t, -ja) fn., ~ alakúra meggörbített erős drótdarabka, mellyel az elszakadt láncszemet helyettesítik'.

zsiétër (-t, -dzsë) fn. ,fejőkanna'. — Vö. osztr. baj. *sechter* (M e l i c h, i. m. 69).

zsumpor (-t, -ok) fn. ,szalmából font nagyobbfajta szakajtó'. Vö. osztr. baj. *sumper* (M e l i c h, i. m. 70).

Kolozsvár,

Imre Samu.